

Магістр 1 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ТА ПОЗИЦІОНУВАННЯ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ МАТРИЧНОГО ПІДХОДУ

Анотація. Досліджено сутність фінансової стратегії підприємства, обґрунтовано необхідність її формування на основі даних стратегічного аналізу з використанням матричного підходу шляхом визначення поточного місця суб'єкта господарювання в матриці фінансових стратегій Ж. Франсона й І. Романе.

Аннотация. Исследована сущность финансовой стратегии предприятия, обоснована необходимость ее формирования на основе данных стратегического анализа с использованием матричного подхода путем определения текущего положения предприятия в матрице финансовых стратегий Ж. Франсона и И. Романа.

Annotation. The essence of the financial strategy of the company was studied. The necessity of its formation, based on a strategic analysis using a matrix approach by determining the current position of the company in a matrix of financial strategies of J. Franshon and I. Romane was substantiated.

Ключові слова: фінансова стратегія, матриця Ж. Франсона та І. Романа, квадрат, результат господарської діяльності, результат фінансової діяльності, результат фінансово-господарської діяльності, стратегія стабілізації, стратегія розвитку, стратегія скорочення.

На сьогоднішній день в умовах нестабільності та невизначеності металургійні підприємства України перебувають на тій стадії, коли найважливішими чинниками забезпечення їх розвитку є ефективне формування і використання фінансових ресурсів, яке, насамперед, пов'язане із застосуванням нових систем і методів управління цими процесами. В таких умовах суттєво підвищується роль фінансової стратегії, яка забезпечує пріоритетні напрями розвитку підприємства. При цьому виникає необхідність стратегічного аналізу його діяльності, спрямованого на сприяння досягнення короткострокових та довгострокових цілей, оскільки стратегічна установка в поведінці підприємства обумовлює його фінансову стратегію [1, с. 126].

Тому потреба формування фінансової стратегії з використанням матричного підходу є важливим складником успішного функціонування будь-якого металургійного підприємства незалежно від розміру, організаційно-правової форми та виду діяльності, який здатний забезпечити високу конкурентоспроможність, платоспроможність, фінансову стійкість і прибутковість підприємства.

Значне місце у дослідженні даного питання посідають праці таких вітчизняних вчених, як: Бланк І. А., Семенов А. Г., Партин Г. О., Теслюк Н. П., Мартюшева Л. С. та багато інших [2 – 6].

Метою статті є визначення становища металургійних підприємств України в матриці Ж. Франсона та І. Романа в динаміці, а також надання рекомендації щодо ефективного формування їх фінансових стратегій.

Матриця фінансових стратегій Ж. Франсона та І. Романа дає змогу з'ясувати поточне становище підприємства стосовно фінансового ризику, розглядати ситуацію в динаміці та прогнозувати зміни фінансової стратегії, планувати його майбутнє становище [7], формувати ефективну фінансову стратегію.

При побудові матриці Ж. Франсона та І. Романа розраховуються результати господарської діяльності, фінансової та фінансово-господарської. Формули для проведення необхідних розрахунків наведені в табл. 1.

Формули для розрахунків фінансових показників підприємств

Показник	Формула розрахунку	Умовні позначення
Результат господарської діяльності (РГД) [1]	$РГД = БР - \Delta ФЕП - \Delta ОФ + ІД$	БР – брутто-результат від експлуатації інвестицій; $\Delta ФЕП$ – зміна фінансово-експлуатаційних потреб; $\Delta ОФ$ – зміна первісної вартості основних фондів за звітний період; ІД – інші доходи
Брутто-результат від експлуатації інвестицій (БР) [8, с. 4]	$БР = ДВ - (ЗП + Відр + П)$	ДВ – додана вартість; ЗП – заробітна плата; Відр – обов'язкові відрахування до фондів соціального страхування, пов'язані з нарахуванням заробітної плати; П – всі податки, крім податку на прибуток
Додана вартість (ДВ) [8, с. 4]	$ДВ = П - С$	П – вартість виготовленої продукції; С – матеріальні витрати
Зміна фінансово-експлуатаційних потреб ($\Delta ФЕП$) [9, с. 140]	$\Delta ФЕП = \Delta ПА - \Delta ПП$	$\Delta ПА$ – зміна величини поточних активів; $\Delta ПП$ – зміна величини поточних пасивів
Результат фінансової діяльності (РФД) [1]	$РФД = \Delta ПК - Вф - ПП - Д + Дук - Вук - ФІд + Дф$	$\Delta ПК$ – зміна позикового капіталу за звітний період; Вф – фінансові витрати; ПП – податок на прибуток від звичайної діяльності; Д – виплачені дивіденди; Дук – дохід від участі в капіталі; Вук – втрати від участі в капіталі та інші витрати; ФІд – довгострокові фінансові інвестиції; Дф – інші фінансові доходи
Результат фінансово-господарської діяльності (РФГД) [1]	$РФГД = РГД + РФД$	РГД – результат господарської діяльності; РФД – результат фінансової діяльності

Матриця, за якою визначаються стадії фінансового розвитку підприємств [10, с. 179], наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Матриця фінансових стратегій

Стадія фінансового розвитку	Гальмування	Стабілізація	Зростання
	$РФД < 0$	$РФД = 0$	$РФД > 0$
$РГД > 0$	1. "Батько сімейства"	4. "Рантьє"	6. "Дилема"
$РГД = 0$	7. Епізодичний дефіцит	2. Сійка рівновага	5. "Атака"
$РГД < 0$	9. Кризовий стан	8. "Материнське суспільство"	3. Нестійка рівновага

Визначаючи стадії фінансового розвитку підприємств, необхідно враховувати особливості та специфіку його діяльності та правильно інтерпретувати ці стадії.

Економічна інтерпретація стадій фінансового розвитку підприємства [10, с. 268] наведена в табл. 3.

Таблиця 3

Економічна інтерпретація стадій фінансового розвитку підприємств

Стадія фінансового розвитку	Економічна інтерпретація	Пріоритетні сфери фінансового розвитку, що забезпечують реалізацію стратегії
Зростання	Найбільш благо сприятлива стадія фінансового розвитку. Підприємство успішно розвивається, ефективно використовує капітал. Зростає вартість підприємства	Прискорене зростання потенціалу формування фінансових ресурсів підприємства
Стабілізація	Підприємство розвивається, але недостатньо ефективно, скачками, зростання вартості підприємства не спостерігається	Забезпечення ефективного розподілу та використання фінансових ресурсів підприємства
Гальмування	Підприємство розвивається неефективно: поставлені цілі не досягаються. Руйнування вартості бізнесу	Формування достатнього рівня безпеки підприємства

Слід перейти до визначення становища металургійних підприємств (ПАТ "Дружківський завод металевих виробів" (№ 1), ПАТ "Донецький металургійний завод" (№ 2), ПрАТ "Дніпропетровський металургійний завод "КОМІНМЕТ" (№ 3)) в матриці фінансових стратегій.

У табл. 4 наведені результати розрахунків фінансових показників підприємств металургійної галузі за 2009 – 2011 рр.

Таблиця 4

Розрахунки фінансових показників підприємств, тис. грн

№ п/п	РГД			РФД			РФГД		
	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
1	185 189	364 116	251 444	-17 186	34 015	-171 648	168 003	398 131	79 796
2	521 319	321 280	944 261	-185 958	-95 166,5	-246 744,5	335 361	226 113,5	697 516,5
3	30 082	42 572	55 005	-57 196	-23 933	-20 889	-27 114	18 639	34 116

З табл. 4 видно, що позитивний фінансовий результат протягом аналізованого періоду спостерігався лише на ПАТ "Донецький металургійний завод" у 2010 році. В усіх інших випадках спостерігається негативний результат фінансової діяльності, у той час, коли результати господарської діяльності усіх підприємств протягом аналізованого періоду є позитивними. Винятком є лише 2009 рік для ПАТ "Дружківський завод металевих виробів", коли його результати фінансово-господарської діяльності були негативними, що було спричинено посткризовими наслідками.

У цілому ж результати проведених розрахунків можуть обумовлюватися галузевими особливостями і свідчити про формування фінансових ресурсів підприємств за рахунок операційної діяльності. Але при цьому необхідно зазначити, що результати фінансово-господарської діяльності аналізованих суб'єктів є позитивними (за винятком 2009 року на ПАТ "ДрЗМВ").

Щодо стадій розвитку ПАТ "Донецький металургійний завод", ПрАТ "Дніпропетровський металургійний завод "КОМІНМЕТ" і ПАТ "Дружківський завод металевих виробів", то вони наведені в табл. 5.

Таблиця 5

Узагальнюючі результати побудови матриці фінансових стратегій

Назва підприємства	Роки	РГД	РФД	РФГД	Стадія фінансового розвитку
ПАТ "ДМЗ"	2009	РГД > 0	РФД < 0	РФГД > 0	Стабілізація (рантьє)
	2010	РГД > 0	РФД > 0	РФГД > 0	Зростання (дилема)
	2011	РГД > 0	РФД < 0	РФГД > 0	Стабілізація (рантьє)
ПрАТ "КОМІНМЕТ"	2009	РГД > 0	РФД < 0	РФГД > 0	Стабілізація (рантьє)
	2010	РГД > 0	РФД < 0	РФГД > 0	
	2011	РГД > 0	РФД < 0	РФГД > 0	
ПАТ "ДрЗМВ"	2009	РГД > 0	РФД < 0	РФГД < 0	Гальмування (епізодичний дефіцит)
	2010	РГД > 0	РФД < 0	РФГД > 0	Стабілізація (рантьє)
	2011	РГД > 0	РФД < 0	РФГД > 0	

З табл. 5 видно, у 2010 році у ПАТ "Донецький металургійний завод" був дефіцит ліквідних засобів, що частково покривалося за рахунок запозичень. У наступному році воно могло б перейти в стан стійкої рівноваги, епізодичного дефіциту або в кризовий стан. Але попри це у 2011 році воно знаходилося на стадії стабілізації в 4 квадраті – рантьє. В цьому квадраті знаходилися й інші підприємства. Це свідчить про наявність у них вільних засобів для здійснення проектів при використанні позикового капіталу. Тобто за рахунок залучення коштів підприємства мали б змогу розширювати своє виробництво або реалізувати нові проекти, вводити нові технології, чим підвищували б прибутковість, продуктивність праці та якість виготовленої продукції. При цьому дані суб'єкти господарювання мають 3 можливих варіанти розвитку, коли:

1) фактичні темпи приросту його капіталу стануть меншими за можливі через те, що підприємство задіяватиме не всі ресурси;

2) підприємства не будуть гнатися за конкурентами, але й не будуть останніми на ринку, знаходитимуться в стані фінансової рівноваги та матимуть найбільшу кількість варіантів зміни фінансового становища;

3) спостерігатиметься дефіцит ліквідних засобів через неспівпадання термінів надходження і витрачання.

Отже, підприємства, діяльність та позиції на ринку яких досліджувались, знаходяться в зоні успіху, але їм необхідно звернути увагу на свою фінансову діяльність, що дасть змогу раціональніше використовувати ресурси, які знаходяться у них у розпорядженні.

Тобто дані підприємства мають всі задатки для того, щоб зайняти найбільш вигідне місце на ринку та перейти в найбільш сприятливу зону розвитку. З урахуванням цього необхідно розробляти ефективну фінансову стратегію, яка дала б можливість реалізувати весь потенціал суб'єктів господарювання з найкращими результатами.

Оцінюючи фінансову стратегію ПАТ "Донецький металургійний завод", ПрАТ "Дніпропетровський металургійний завод "КОМІНМЕТ" і ПАТ "Дружківський завод металевих виробів", можна зробити висновок, що вона є достатньо ефективною, але не орієнтованою на фінансову діяльність і більшою мірою охоплює лише господарську діяльність підприємств.

Отже, підводячи підсумок, можна сказати, що матриця фінансових стратегій Ж. Франсона та І. Романа дала змогу встановити, що металургійні підприємства перебувають на стадії стабілізації, що є достатньо позитивним моментом для економіки країни. Але у той же час їх фінансова стратегія не достатньо мірою охоплює питання, які стосуються модернізації виробництва та фінансової діяльності, в результаті чого спостерігається негативний результат від фінансової діяльності та недостатньо ефективного та раціонального використання коштів та активів, які знаходяться

в розпорядженні підприємств.

Тому при формуванні фінансової стратегії металургійних підприємств, необхідно звертати увагу на особливості галузі, її специфіку, наявність потенційних можливостей та сильних сторін, активізувати фінансову діяльність. Це у свою чергу дасть можливість підвищити привабливість підприємств для інвесторів і, як наслідок, прибутковість та рентабельність цих підприємств.

Наук. керівн. Журавльова І. В.

Література: 1. Присяга Т. А. Визначення напрямків розвитку підприємств на основі аналізу позиції підприємства у матриці фінансових стратегій / Т. А. Присяга // Управління розвитком. – 2012. – № 12(133). – С. 126–129. 2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И. А. Бланк. – 2-е изд., [перераб. и доп.]. – К. : Вид. "Ника-Центр" ; "Эльга", 2004. – 659 с. 3. Семенов А. Г. Матрица фінансових стратегій / А. Г. Семенов // Вісник економічної науки України. – 2008. – № 2. – С. 139–143. 4. Партин Г. О. Фінансова стратегія у системі управління фінансами / Г. О. Партин, О. Я. Митрухіна // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : НЛТУ України. – 2009. – № 19.6. – С. 208–214. 5. Теслюк Н. П. Методичні основи розробки фінансової стратегії підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / Н. П. Теслюк ; Нац. трансп. ун-т. – К., 2006. – 20 с. 6. Мартюшева Л. С. Роль і місце фінансової стратегії в системі базових та функціональних стратегій / Л. С. Мартюшева, О. О. Галєєва // Вісник Університету Банківської справи Національного Банку України. – 2011. – № 3(12). – С. 121–124. 7. Бутиріна В. М. Визначення фінансової стратегії розвитку підприємства / В. М. Бутиріна, Г. А. Верещаєва // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21. – С. 177–182. 8. Щемельова А. В. Підходи до оцінювання ефективності стратегії [Електронний ресурс] / А. В. Щемельова, Л. П. Артеменко. – Режим доступу : http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2012_16.pdf. 9. Верланов Ю. Ю. Фінансовий менеджмент : навч.-метод. посібн. / Ю. Ю. Верланов. – Миколаїв : Вид. МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 344 с. 10. Горянова І. С. Определение стадии финансового развития предприятия в процессе разработки финансовой стратегии [Електронний ресурс] / І. С. Горянова. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2010_4/267.pdf. 11. Бутиріна В. М. Визначення фінансової стратегії розвитку підприємства / В. М. Бутиріна, Г. А. Верещаєва // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21. – С. 177–182.